

MEĐUNARODNI **13. SIMPOZIJ**

**ODRŽIVI RAZVOJ I
DIGITALNA TRANSFORMACIJA**

ANALIZA NAJPOZNATIJIH MEĐUNARODNIH I NEKIH DOMAĆIH (ZEMLJE EX YU) SLUČAJEVA FINANSIJSKIH PREVARA

Mag. oec. Antonio Vukoja

FINANCIJSKE PREVARE

BROJNE FINANCIJSKE PREVARE I SKANDALI S KRAJA PROŠLOG I POČETKA OVOG STOLJĆA , KAO I POJAVA GLOBALNE FINANCIJSKE, A POTOM EKONOMSKE KRIZE ISTAKLI SU U PRVI PLAN RELEVANTNOST I POUZDANOST FINANCIJSKIH INFORMACIJA I ZVJEŠTAJA.

LAŽIRANJE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA IMA POVIJESNU PRAKSU TE ISTODOBNO PODRAZUMIJEVA I PRIJEVARU DOK PRIJEVARA NE MORA BITI POVEZANA SAMO SA LAŽIRANJEM FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA JER PRIJEVARE NE MORAJU BITI NUŽNO POVEZANE SA RAČUNOVODSTVOM. KADA ĆE SE PREVARE POČETI JAVLJATI, I U KOM VREMENSKOM INTERVALU ĆE SE ONE ODVIJATI, TO OVISI OD PRILIKA ČIJI SU ONE REZULTAT .

SISTEM FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA I RAČUNOVODSTVENO-REVIZORSKA PROFESIJA SU ČESTO OPTUŽIVANI ZA NASTANAK PREVARA I GUBLJENJE POVJERENJA U POUZDANOST FINANCIJSKIH INFORMACIJA OD STRANE BROJNIH KORISNIKA I DONOSIOCA EKONOMSKIH ODLUKA.

SUSTAVNA ISTRAŽIVANJA PRIJEVARA I LAŽIRANJA FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA KOD NAS I U SVIJETU

IAKO JE KOD NAS BILO MNOGO FINANCIJSKIH PRIJEVARA U PRETVORBI I PRIVATIZACIJI, SAMO JE JEDAN MALI DIO ISTRAŽIVAN I PROCESUIRAN.

OSIM TOGA, KOD NAS JOŠ NEMA SUSTAVNOG ISTRAŽIVANJA O LAŽIRANJU FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA. OSNOVNE TEŠKOĆE U ISTRAŽIVANJU PRIJEVARA I LAŽIRANJA FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA KAD NAS PROIZLAZE IZ NEDOSTATKA IRELEVANTNIH INFORMACIJA O TIM KRIMINALNIM DJELIMA JER PRETEŽNI DIO TIH INFORMACIJA NIJE JAVNO OBJAVLJEN NITI JE DOSTUPAN ISTRAŽIVAČIMA I ŠIROJ JAVNOSTI. PRIMJERICE, NEKE SU TVRTKE KOD NAS DOŽIVJELE FINANCIJSKI SLOM I OTIŠLE U STEČAJ. NEKE OD NJIH PRESTALE SU S RADOM A NEKE SU SE NAKON SLOMA POČELE OPORAVLJATI I NASTAVILE POSLOVATI.

MEĐUTIM, FINANCIJSKI IZVJEŠTAJI OBJAVLJENI PRIJE FINANCIJSKOG SLOMA NAKNADNO SU UKLONJENI I NISU VIŠE JAVNO DOSTUPNI. OSIM TOGA, ŠIROJ JAVNOSTI NIKAD NIJE BILO POTPUNO JASNO ŠTO SE U STEČAJEVIMA STVARNO DOGODILO.

ZA RAZLIKU OD TOGA, SUSTAVNA ISTRAŽIVANJA U VEZI S LAŽIRANJEM FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA PROVEDENA SU U SAD-U ZA RAZDOBLJE POSLJEDNJIH 30 GODINA.

U OKVIRU TOG ISTRAŽIVANJA PRONAĐENO JE 347 AMERIČKIH TVRTKI KOJE SU ZNAČAJNO LAŽIRALE FINANCIJSKE IZVJEŠTAJE.

POVJEST PREVARA

PROMATRANO KROZ „HISTORIJU“, PREVARE SU STARE ISTO KOLIKO SU I AKTIVNOSTI NJIHOVE DETEKCIJE I OTKRIVANJA.

BROJNI FINANCIJSKI SKANDALI, S POČETKA OVOG VIJEKA, PRAĆENI GUBICIMA INVESTITORA KOJI SE MJERE MILIJARDAMA DOLARA OZBILJNO SU POLJULJALI POVJERENJE INVESTITORA I RAČUNOVODSTVENE JAVNOSTI U CJELINI U FINANSIJSKE INFORMACIJE SADRŽANE U FINANSIJSKIM IZVJEŠTAJIMA, ALI I NANIJELE ZNAČAJNU ŠTETU KAKO KOMPAIJAMA, TAKO I PRIVREDI.

MNOGI PRIMJERI FINANSIJSKIH SKANDALA U PROTEKLOM PERIODU UKAZALI SU NA BROJNA OGRANIČENJA KOJA REVIZORI IMAJU U SVOM RADU. USLJED TIH OGRANIČENJA REVIZORI NISU BILI U MOGUĆNOSTI DA OTKRIJU MNOGE OBLIKE PREVARA U POSLOVANJU PREDUZEĆA.

KORPORATIVNI SKANDALI SU KROZ RAZLIČITE VIDOVE I ŠEME PREVARA, NJIHOVU KOMPLEKSNOST I PROMJENLJIVOST KROZ VRIJEME, UVJETOVALI I NEOPHODNOST POSTOJANJA FORENZIČKIH ISPITIVANJA KRIMINALNIH RADNJI. FORENZIČKO RAČUNOVODSTVO I REVIZIJA, KAO POSEBNE DISCIPLINE, JAVILO SE KAO ODGOVOR NA RAZNOVRSENE TIPOVE PREVARA I KRIMINALNIH RADNJI KOJI SU SE POJAVLJIVALI KROZ ISTORIJU U RAZLIČITIM DRŽAVAMA ŠIROM SVIJETA.

TABELA: 20 NAJVEĆIH MEĐUNARODNIH FINANCIJSKIH PREVARA

Redni broj	Naziv slučaja	Godina	Zemlja	Tip prevare	Metodologija	Posljedice
1	Enron	2001	SAD	Prikrivanje duga	Offshore entiteti	Bankrot i kazne
2	WorldCom	2002	SAD	Lažno računovodstvo	Kapitalizacija troškova	Stečaj i zatvorske kazne
3	Parmalat	2003	Italija	Fiktivni prihodi	Falsifikacija izvještaja	Kolaps
4	Satyam	2009	Indija	Lažni računi	Falsifikacija naloga	Zatvorska kazna
5	Wirecard	2020	Njemačka	Fiktivna gotovina	Lažno prikazivanje bilanci	Gašenje kompanije
6	Bernie Madoff	2008	SAD	Ponzijska shema	Ponzijev model	Najveća financijska prijevara
7	Olympus	2011	Japan	Precjenjivanje imovine	Skrivene akvizicije	Kazne i ostavke

TABELA: 20 NAJVEĆIH MEĐUNARODNIH FINANCIJSKIH PREVARA

Redni broj	Naziv slučaja	Godina	Zemlja	Tip prevare	Metodologija	Posljedice
8	Lehman Brothers	2008	SAD	Skriveni dugovi	Repo 105 transakcije	Bankrot
9	Valeant	2015	Kanada	Manipulacija cijenama	Fiktivne transakcije	Pad vrijednosti dionica
10	Steinhoff	2017	Južna Afrika	Lažni bilansi	Računovodstveni trikovi	Gubici i otkazi
11	HealthSouth	2003	SAD	Fiktivne operacije	Lažne evidencije	Kazne i reforme
12	Tesco	2014	UK	Preuveličana zarada	Manipulacija prihodima	Kazna od £263miliona
13	Autonomy	2011	UK	Fiktivne vrijednosti	Računovodstvene manipulacije	Kupovina od strane HP-a
14	AIG	2005	SAD	Derivati i skriveni gubici	Skriveni derivati	Pomoć vlade

TABELA: 20 NAJVEĆIH MEĐUNARODNIH FINANCIJSKIH PREVARA

Redni broj	Naziv slučaja	Godina	Zemlja	Tip prevare	Metodologija	Posljedice
16	Carillion	2018	UK	Lažiranje ugovora	Preuveličani ugovori	Bankrot i istraga
17	Luckin Coffee	2020	Kina	Lažni prihodi	Kompjuterski i generirani računi	Delistiranje s burze
18	Nikola	2020	SAD	Obmana ulagača	Lažni prototipi	Pad vrijednosti dionica
19	Zhenrong	2019	Kina	Manipulacija trgovanjem	Lažne narudžbe	Zatvorske kazne
20	Petrobras	2015	Brazil	Mitovi i korupcija	Lažne fakture i ugovori	Velika korupcijska afera

- OVAJ RAD PREDSTAVLJA SVEOBUHVAATNU ANALIZU VELIKIH MEĐUNARODNIH FINANCIJSKIH PREVARA A MI SMO IZDVOJILI 5 :

1. **ENRON,**
2. **WORLDCOM,**
3. **PARMALAT,**
4. **PONZI SHEMA BERNARDA MADOFFA,**
5. **I LEHMAN BROTHERS.**

- SVAKI SLUČAJ OBRAĐEN JE KROZ STRUKTURU KOJA UKLJUČUJE POZADINSKE INFORMACIJE, KRONOLOGIJU, MEHANIZME PREVARE, POSLJEDICE, REAKCIJU INSTITUCIJA I ZAKLJUČKE.
- CILJ ANALIZE JE NAGLASITI VAŽNOST FORENZIČNE REVIZIJE I SISTEMSKIH REFORMI U SPRJEČAVANJU I OTKRIVANJU VELIKIH FINANCIJSKIH PREVARA.
- U OVOM RADU ANALIZIRAJU SE PET KLJUČNIH MEĐUNARODNIH SLUČAJEVA PREVARA KOJE SU UZDRMALE GLOBALNE FINACIJE, DOVELE DO PROMJENA REGULATORNIH OKVIRA I ISTAKNULE POTREBU ZA JAKOM FORENZIČNOM REVIZIJOM. RAD KORISTI JEDINSTVENU STRUKTURU ZA PRIKAZ SVAKOG SLUČAJA KAKO BI SE OSIGURALA KOMPARATIVNA ANALIZA I IZVUKLE RELEVANTNE POUKE.

GRAFIČKI PRIKAZ 5 MEĐUNARODNO NAJPOZNATIJIH PREVARA I NOVCANO ISKAZANE NJIHOVE POSLJEDICE I ŠTETE U MILIJARDAMA DOLARA

SLUČAJ	ZEMLJA	GODINA	PROCIJENJENA ŠTETA (USD \$)	TIP PREVARE
ENRON	SAD	2001	74 MLRD	OFF-BALANCE SPV, MARK-TO- MARKET
WORLDCOM	SAD	2002	180 MLRD	LAŽNA KAPITALIZACIJA TROŠKOVA
PARMALAT	ITALIJA	2003	20 MLRD	FIKTIVNI RAČUNI I SPV
MADOFF	SAD	2008	65 MLRD	PONZI SHEMA
LEHMAN BROTHERS	SAD	2008	600+ MLRD	MANIPULACIJA BILANSIMA, REPO 105

PROCJENE ŠTETA PO SLUČAJU

U tabeli je prikazana procjena štete koju je svaka prevara pojedinačno napravila iskazano u milijardama dolara .

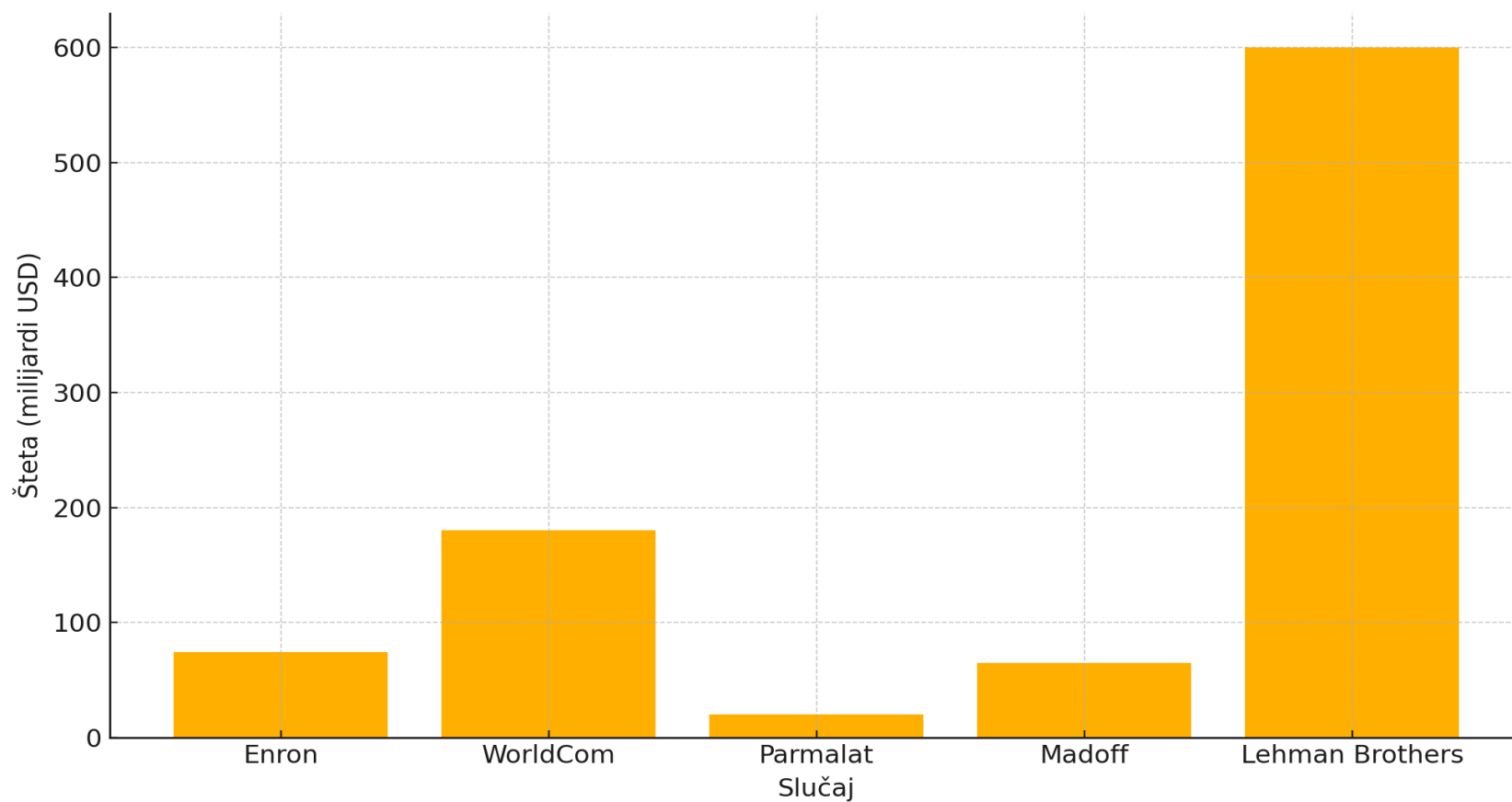

TABELA: 20 SLUČAJEVA FINANCIJSKIH PREVARA NA PROSTORU EX YU

Redn i i broj	Naziv slučaja	Godina	Zemlja	Tip prevare	Metodologija	Posljedice
1	Agrokomerc	1987	BiH	Krivotvoren je mjenica	Krivotvoreni dokumenti	Bankrot
2	Privredna banka Sarajevo	1997	BiH	Namještanj e bilanci	Manipulacija računima	Kazne i otkazi
3	Robni terminali Mostar	2009	BiH	Fiktivne fakture	Lažne isporuke	Gubici i zatvaranja
4	Bobar banka	2014	BiH	Iznošenje sredstava	Nezakonite transakcije	Propast banke
5	Bankomat d.o.o.	2013	BiH	Falsifikati računa	Lažni ulazni računi	Porezna istraga
6	Energopetro l	2006	BiH	Prikrivanje gubitaka	Računovodstvene manipulacije	Kazne i revizija
7	Hercegovačk a banka	2001	BiH	Nezakonito financiranje	Zloupotreba donacija	Gašenje banke

TABELA: 20 SLUČAJEVA FINANCIJSKIH PREVARA NA PROSTORU EX YU

Redni broj	Naziv slučaja	Godina	Zemlja	Tip prevare	Metodologija	Posljedice
8	Hypo Alpe Adria Bank	2010	BiH	Kreditne prevare	Neosigurani krediti	Gubici državnog kapitala
9	Naftna industrija RS	2016	BiH	Lažni izvještaji	Preuveličavanje prihoda	Sankcije
10	Krajina osiguranje	2015	BiH	Falsifikacija štete	Falsificiranje šteta	Financijski kolaps
11	ZIBL d.d. Sarajevo	2011	BiH	Izmjena podataka	Lažno knjiženje	Krivične prijave
12	Aluminij Mostar	2019	BiH	Manipulacija troškovima	Preuveličani troškovi	Gubitak državne podrške
13	Pošte Srpske	2018	BiH	Zlouporaba subvencija	Lažno izvještavanje	Istraga i optužnice
14	Željeznice FBiH	2020	BiH	Lažni izvještaji o gubicima	Prikrivanje dugovanja	Otkazi i istraga

TABELA: 20 SLUČAJEVA FINANCIJSKIH PREVARA NA PROSTORU EX YU

Redni broj	Naziv slučaja	Godina	Zemlja	Tip prevare	Metodologija	Posljedice
15	Elektroprivreda RS	2021	BiH	Prikrivanje dugova	Transfer dugova	Smanjenje kredibiliteta
16	Sarajevska pivara	2017	BiH	Lažni troškovi promocije	Fiktivni rashodi	Reorganizacija
17	Univerzitet Banja Luka	2022	BiH	Fiktivni projekti	Lažni projekti	Financijska kontrola
18	Central osiguranje	2020	BiH	Prevara osiguranja	Izmišljeni zahtjevi	Kazneni postupak
19	Nova banka Banja Luka	2023	BiH	Namještanje izvještaja	Falsifikacija dokaza	Pad vrijednosti
20	BIRA Bihać	2021	BiH	Lažno poslovanje	Skriveni gubici	Privremeno zatvaranje

U RADU JE DALJE URAĐENA I DETALJNA ANALIZA EX YU FINANCIJSKIH PREVARA
A MI SMO IZDVOJILI 5 :

1.AGROKOMERC,

2. BIRAČ,

3. ULJANIK,

4.GALENIKA,

5. PRIVREDNA BANKA CG

SVAKI SLUČAJ OBRAĐEN JE KROZ STRUKTURU KOJA UKLJUČUJE POZADINSKE INFORMACIJE, KRONOLOGIJU, MEHANIZME PREVARE, POSLJEDICE, REAKCIJU INSTITUCIJA I ZAKLJUČKE.

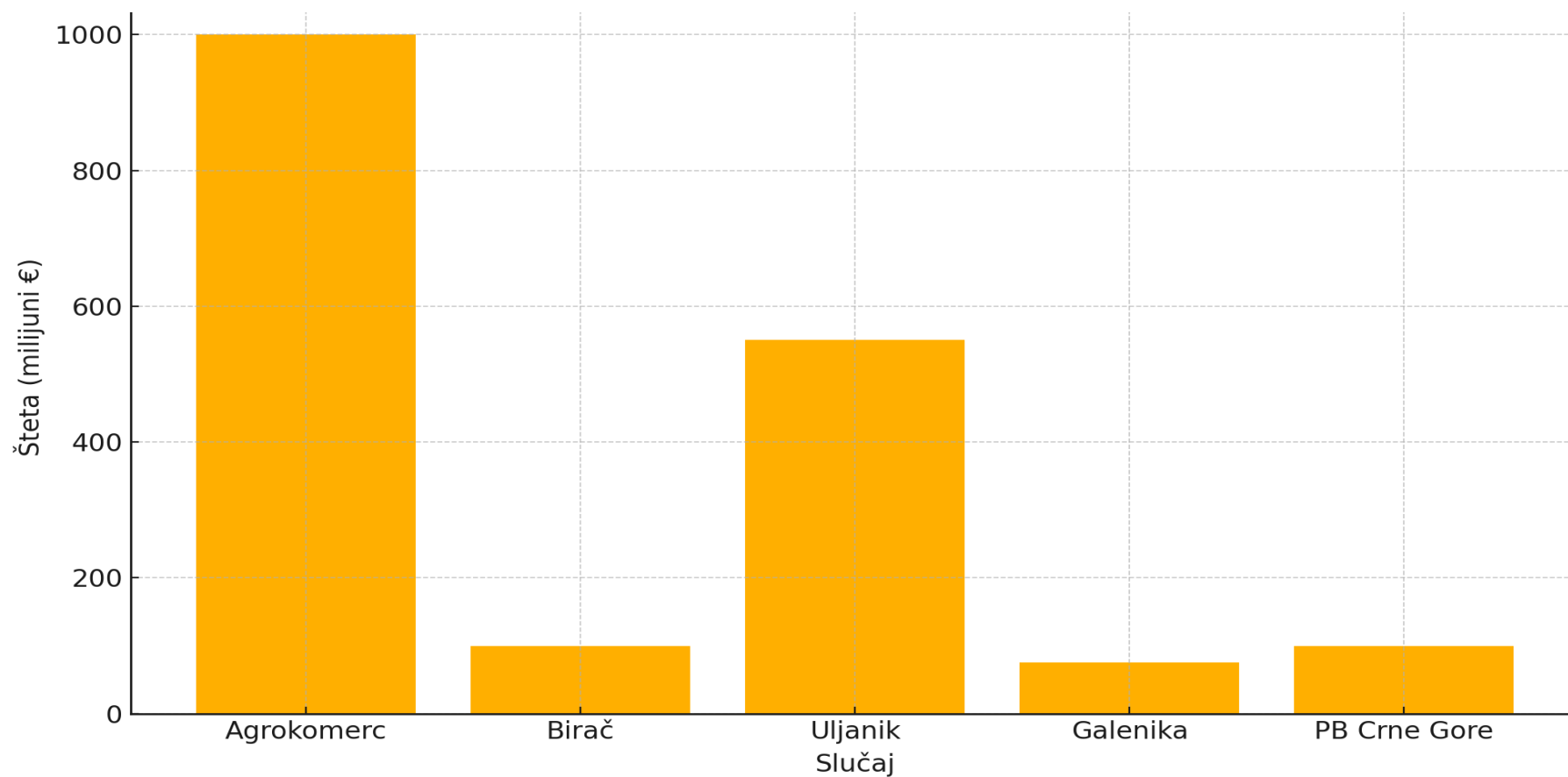
CILJ ANALIZE JE NAGLASITI VAŽNOST FORENZIČNE REVIZIJE I SISTEMSKIH REFORMI U SPRJEČAVANJU I OTKRIVANJU VELIKIH FINANCIJSKIH PREVARA.

TABELA: SAŽETAK SLUČAJEVA DOMACIH / EX YU /PREVARA

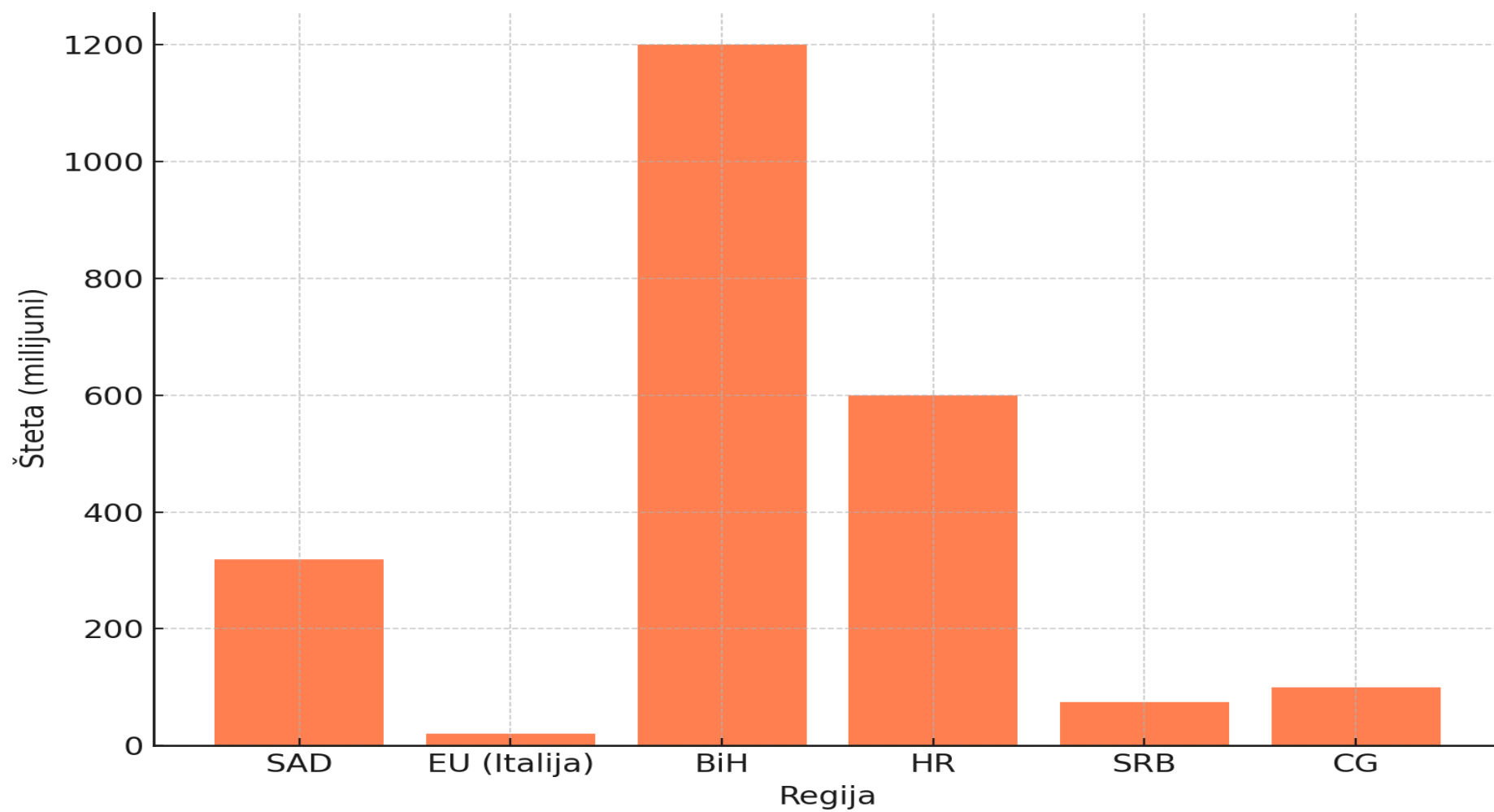
NAZIV SLUČAJA	ZEMLJA	TIP PREVARE	INSTITUCIONALNA SLABOST
AGROKOMERC	BIH	MJENICE BEZ POKRIĆA, LAŽNI PRIHODI	SLAB NADZOR NARODNE BANKE I POLITIČKO POKROVITELJSTVO
BIRAČ / ALUMINA	BIH	IZVLAČENJE NOVCA, TRANSFERNE CIJENE	ZAKAŠNJELA REAKCIJA I IGNORIRANJE INDIKATORA PRIVATIZACIJSKE PREVARE
ULJANIK	HRVATSKA	ZLOUPOTREBA DRŽAVNIH SUBVENCIIJA	NEFUNKCIONALNI NADZORNI ODBORI, NEOVISNOST REVIZIJE UPITNA
GALENIKA	SRBIJA	FIKTIVNI UGOVORI, PRONEVJERE	POLITIČKI UTICAJ I SLABOST INTERNIH KONTROLA
PB CRNE GORE	CRNA GORA	KREDITI BEZ OSIGURANJA, PRANJE NOVCA	CENTRALNA BANKA REAGIRALA PREKASNO, SLAB PRAVOSUDNI EPILOG

VIZUALNI PRIKAZ ŠTETE PO SVAKOM SLUČAJU

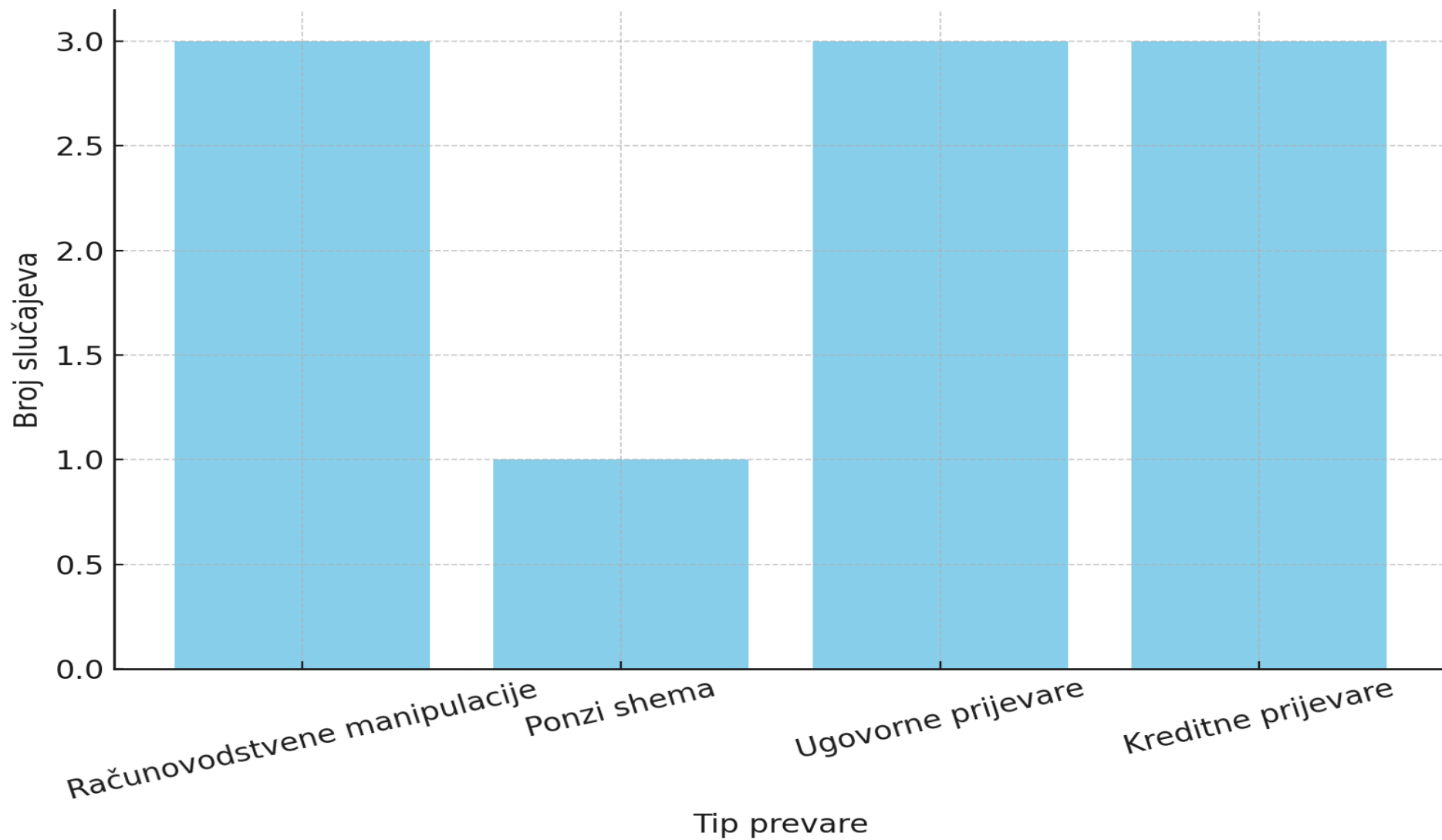
Sljedeći grafikon prikazuje procijenjeni iznos financijske štete u milijunima eura za svaki od analiziranih slučajeva. Vizualni prikaz omogućava usporedbu razmjera posljedica među različitim vrstama prevara i državama.

VIZUALNI PRIKAZ ŠTETE PO SVAKOM SLUČAJU I DRŽAVI EX YU I REGIJI

BROJ I TIP FINANCIJSKE PREVARE KOJA JE KORISTENA

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Zaključak i pouka

- Bez forenzične revizije sustav ranjiv
- Transparentnost i odgovornost ključ
- Sprječavanje novih skandala

„Pouka je jasna – bez forenzične revizije i snažnih reformi sustav ostaje ranjiv. Transparentnost i odgovornost moraju biti prioritet kako bismo spriječili nove financijske skandale.“

antoniovukoja01@gmail.com

**HVALA NA
PAŽNJI**
